

Author: KOVÁCS-D., Barna; WESSELÉNYI-GARAY, Andor
Title: LAYERS AND TRANSITIONS = RÉTEGEK ÉS ÁTMENETEK

Citation: Metszet, Vol 17, No 2 (2026), pp 40-45,

DOI: 10.33268/Met.2026.2.5

<https://doi.org/10.33268/Met.2026.2.5>

Received: 09 March 2026

Accepted: 10 April 2026

Published: 23 April 2026

FAMILY HOUSE, FELSŐÖRS, HUNGARY;

ARCHITECT: Barna Kovács Dobák

Navigating the balance between traditional Balaton-upland architecture and modern needs, this project reimagines the "porch" (tornác) and "veranda" as functional spatial layers. The T-shaped layout separates a forecourt and a private garden, with shaded corridors created through additive and subtractive design. By combining red sandstone, white plaster, and exposed concrete, the house connects historical logic with today's digital lifestyle, offering a thoughtful model for contemporary architecture that emphasizes spatial experience and adaptability over imitation.

01

02

RÉTEGEK ÉS ÁTMENETEK

CSALÁDI HÁZ | FELSŐÖRS

A Balaton-felvidék kortárs családiház-építészetében a vernakuláris formák gyakran pusztán stiláris idézetként jelennek meg. A felsőörsi lakóház ezzel szemben a hagyomány mögött álló térhasználati logikát értelmezi újra. A tornác és a veranda rétegzett átmeneti tereit kortárs térszervezési eszközzé alakítva a ház a helyi építészeti tapasztalat és a mai életforma között keres kapcsolatot.

- 01 Kerti homlokzat. Hatalmas terrasszal nyílik a nappali-étkező-konyha a kert felé
- 02 Kerti homlokzat. A T alakú elrendezés rövid szárába került a földszinten a szülői háló. Jól látszik, hogy a nappali egységénél a hozzátétel, a hálók esetében pedig az elvétel gesztusával alakult ki a tornác

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
KOVÁCS-D. Barna

FOTÓ | PHOTO
Homoki István

SZERZŐ | AUTHOR
KOVÁCS-D., Barna;
WESSELÉNYI-GARAY, Andor

NORMÁK ÉS ARCHETÍPUSOK

—A Balaton-felvidék kortárs családiház-építészetében ma két jól felismerhető irány rajzolódik ki. Az egyik a parasztház archetipikus alakzatát emeli kiindulóponttá, a másik inkább a késő modern villaépítészet urbánus hagyományából táplálkozik. A két tendencia mögött azonban nem pusztán esztétikai döntések állnak, hanem intézményi és kulturális mechanizmusok is.

—Az előbbi elterjedésében jelentős szerepet játszottak a Települési Arculati Kézikönyvek. A Balaton-felvidék építészetét bemutató első kiadványok még értelmezni próbálták a táj építészeti logikáját: azt a néhány visszatérő tömeg- és arányviszonyt, amely a Kárpát-medence falusi építészetében újra és újra felbukkan. A későbbi TAK-ok azonban – szükségképpen – normatív eszközzé váltak. Az

értelmező diagramokból szabály lett, a szabályból pedig az a formai készlet, amelyet ma gyakran a „hagyományos magyar ház” képleteként használunk.

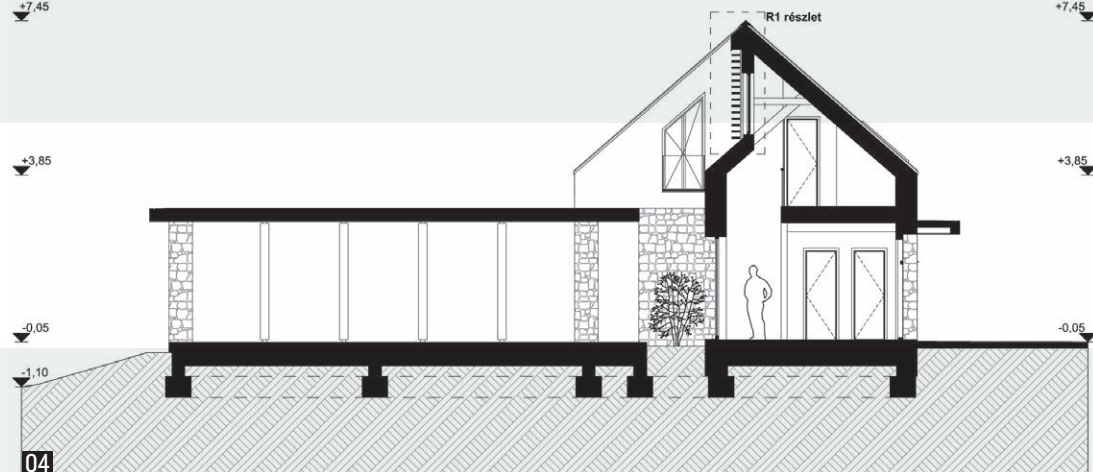
—Mint minden norma, a TAK is kettős természetű. Képes volt visszafogni a legesetlenebb építészeti kísérleteket, és sok esetben valóban javította a középszerű megoldásokat. Ugyanakkor a szabályozás erejével hajlamos lett nivellálni az építészeti gondolkodást – még akkor is, amikor egy-egy váratlan, de a helyhez érzékenyen illeszkedő megoldás született volna. A normák ritkán szeretik a meglepetéseket; az építészet viszont időnként kifejezetten ebből él. [1][2]

—Felsőörsön a Települési Arculati Kézikönyvet 2017 végén fogadták el. Az azóta eltelt idő elegendő volt ahhoz, hogy az építészek és a megrendelők egyaránt afféle

03
+7,45

+7,45

04

zsinórmértékként tekintsenek rá: olyan előzetes keretként, amely már a tervezés első pillanataiban képes preformálni az elképzeléseket. [3]

VÁLTOZÓ ÉLETFORMÁK

—Mindeközben az életformák gyorsabban változnak, mint az építészeti normák. A digitális munkavégzés és a globális mobilitás következtében egyre többen költöznek kisebb településekre úgy, hogy közben munkájuk továbbra is nemzetközi térben zajlik. A Balaton-felvidék falvai különösen érzékenyen reagálnak erre a folyamatra.

—A felsőörsi ház lakói is hosszabb külföldi időszak után tértek vissza Magyarországra, miközben a norvégiai munkakapcsolatok továbbra is meghatározóak maradtak számukra. Az ilyen helyzetekben az építészeti feladat nem pusztán formálási kérdés. Különböző kulturális és életmódbeli horizontokat kell közös térbeli rendszerbe rendezni.

—A hagyományos falusi életforma eszköztára – gazdasági udvar, állattartáshoz kapcsolódó melléképületek

– sokszor már hiányzik az újonnan épülő házakból. Az építés technológiai eszköztára viszont radikálisan bővült: vasbeton, acél, többretegű üveg és korszerű hőszigetelt szerkezetek ma már magától értetődő elemei egy vidéki háznak is. A kérdés ezért nem az, hogy a kortárs technika használható-e falusi környezetben, hanem inkább az, miként illeszthető össze a helyi építészeti tapasztalattal. Az építészeti értelemben vett fejlődés egy szerves út, amelynek „többidejűségében” a hely szellemiségének ismerete, a kortárs gondolkodás és műszaki megoldások vegyülnek. A felsőörsi ház ennek az útnak a tervezési szempontjait kívánja felderíteni.

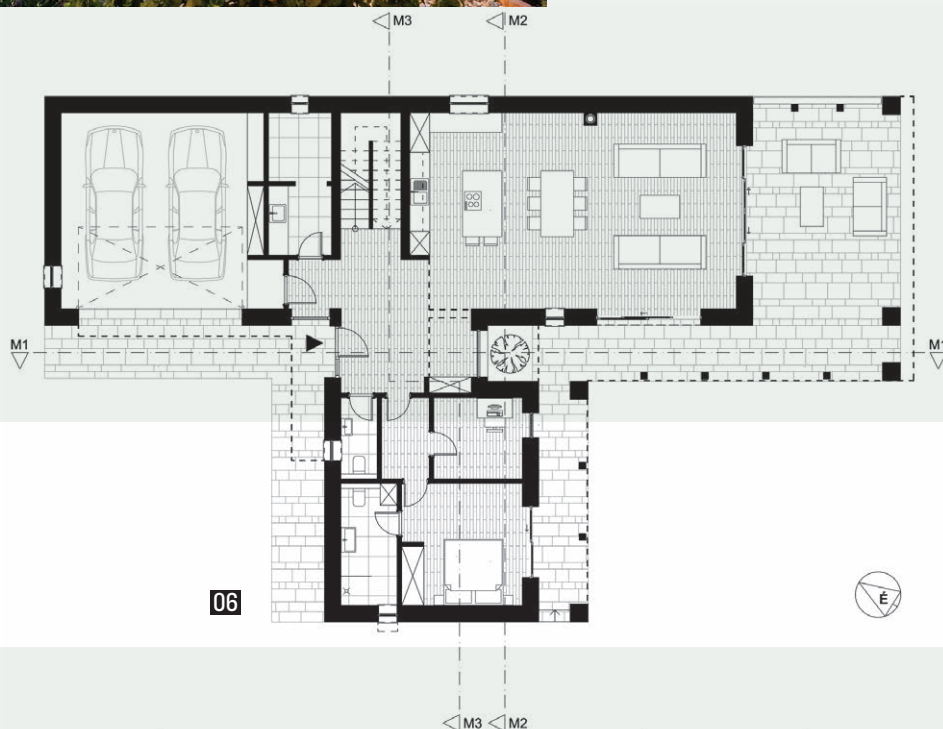
A TELEPÍTÉS LOGIKÁJA

—A telek Felsőörs új parcellázású részén található. Az utóbbi években több új utcát is nyitottak a településen, ahol egymás mellett épültek fel a városból kiköltöző családok háza. Az új beépítés már nem követi az ösközség oldalhatáros parasztházak struktúráját: a házak szabadon

05

- 03 Bejárat homlokzat. A visszafogott lyukképzés külön hangsúlyozza a helyi vörös kő architektúraformáló szerepét
- 04 Metszet a ház egyik legérzékenyebb csomópontjáról, a T-kompozíció csuklójáról a hálóblokk felé tekintve
- 05 A hátsó kert felé tekintő átmeneti tér, tornác
- 06 Földszinti alaprajz: a bejárat a kilátás irányába felnyílik, a nappalhoz illesztett tornác pedig a belépéskor feltáruló látványtengelyt folytatja. A földszinten lévő hálósobablokkba került a távoli munkavégzést lehetővé tévő dolgozószoba is

06

állnak a telkek közepén, és léptékük, térszervezésük is inkább az agglomerációs lakóházak világát idézi.

—Ebben a környezetben alakult ki a felsőörsi ház tömege is. Az épület két egymásra merőleges szárnyból szerveződik, T alakú elrendezésben. A kompozíció a telkek használatát is kettéválasztja: az utca felől egy előkert fogadja az érkezőt, míg a hátsó kert védettebb világában a családi élet tere alakul ki.

—A keresztirányú épületszárny határvonalat húz a két kertrész között, de a homlokzati megnyitások vizuális kapcsolatot tartanak fenn köztük. A hátsó kert gyümölcsfái között jelennek meg a mindennapi élet helyei – a játék, a pihenés és a közösségi együttléti terei –, miközben a távolban a Balaton-felvidék lankás dombjai rajzolódnak ki.

AZ ÁTMENETI TEREK RENDSZERE

—A Balaton-felvidék parasztházainak egyik legfontosabb sajátossága az átmeneti terek gazdag rendszere. A tornác vagy a veranda nem csupán formai elem volt,

hanem a klíma és az életmód finom szabályozója. A belső és külső terek közötti fokozatos átmenetek lehetővé tették, hogy a ház használata az évszakok és a napszakok változásaihoz igazodjon. A hagyományos építészeti alakzatok sokrétű átmeneti terei remek lehetőséget nyújtanak. A tériséget adományozó veranda, az oszlopos tornác, ami lehet beépített, térdfalas, oszlopai lehetnek domborúak, karcsúak, esetleg részletgazdag faragványok vagy öntvények, jól működő másodlagos réteggént megőrzendő építészeti elemek. A téri réteggépzés a működés tág felhasználhatóságát biztosítja, illetve amikor ilyen réteggépződésként értelmezzük hagyományos átmeneti alakzatokat, eszünkbe juthat szimbolikus példaként a Sou Fujimoto tervezte koncepciózus N ház, mint egy elvont térben álló letisztult elméleti képződmény. [4]

—Ugyanakkor Felsőörsön nem egy elvont térben vagyunk. A központi közösségi tér fedett teraszon keresztül nyílik a kert felé, míg a déli és délnyugati homlokzat előtt fedett külső közlekedő fut végig, amely egyszerre árnyékoló és használható kültéri tér.

01

—A különböző rétegek – kertecske, árnyékolt közlekedő, fedett terasz és a tömegből visszahúzott tornác – egymás után következnek. A ház és a kert között így nem éles határ, hanem fokozatos térbeli átmenet alakul ki.

—A tornác a T alakú kompozíció nappali szárnyában addícióként jelenik meg, míg a beforduló hálóblokk esetében inkább a tömegből történő elvétel gesztusaként formálódik. A két eltérő szerkesztési mód ugyanahhoz a térbeli tapasztalathoz vezet: a belső és külső terek közötti átmenet nem egyetlen vonalként, hanem egymásra rétegződő zónák soraként jelenik meg.

—Az anyaghasználat is ezt a kettősséget erősíti: a vörös homokkő, a fehér vakolat és a fa a táj építészeti hagyományaira utalnak, miközben a látszóbeton felületek egyértelműen kijelölik az építés jelenidejét.

KORTÁRS HÁZ EGY VÁLTOZÓ TÁJBAN

—A Balaton-felvidék falvai ma már nem pusztán mezőgazdasági települések, hanem a városi életforma kiterjesztett terei. Ebben a változó környezetben a hagyomány és a kortárs építészet viszonya sem értelmezhető egyszerű stíluskérdésként.

—A felsőörsi ház nem új formaképletet kínál. Inkább egy visszafogott állítást fogalmaz meg: a táj építészete nem akkor marad életben, ha változatlanul ismétljük, hanem ha képes alkalmazkodni az új életformákhoz. A hagyomány ebben az értelemben nem minta, hanem működési elv.

Egyedileg élhajlított gerincszegély, fehér színben (Ral: 9010)

Taréjszelemen, 15x15cm

Fehér fémlemez fedés (Ral: 9010)

Nyílászáró, natúr fa színben, 3 rtg. üvegezéssel.

Krüllung Solonia AL-1000 V-H típusú, sajtoló alumínium nagylamellás árnyékoló, 200 x 30 mm téglalap keresztmetszetű lamellákkal, fehér színű struktúrlakk porszórással. (Ral: 9010)

Fehér fémlemez (Ral: 9010) párkány, alatta vízszigetelő fólia és ék alakú Xps szigetelés

Creaton - Mikadó tetőcserép

55 / 145 cm - nyílászáró, natúr fa színben, 3 rtg. üvegezéssel

09

1:20

- 07 A T csatlakozás csuklójában kis gáléria nyílik a nappali-étkező terére
- 08 A konyha irányából a szülői háló. Fenn a gáléria a ház egyik szerkezetileg is érzékeny pontját mutatja, ahol a tető-összemetsződések oszlopok nélkül kellett megoldani
- 09 Részletmetszet a gáléria kert felé néző nyílásán keresztül. A csomópont pozícióját az előző oldalpáron publikált nagyobb léptékű metszet mutatja

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Turi, Attila: „Példák egy főépítész gyakorlatából” / „Examples from a chief Architect's Experience”, *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 38-43, DOI: <10.33268/Met.2019.5.4> [utolsó belépés: 2026-03-10].
- [2] Fülek, Zsolt: „Településképi arculati kézikönyvek” / „Townscape design guides”, *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 54-56, DOI: <10.33268/Met.2019.5.7> [utolsó belépés: 2026-03-10].
- [3] Kolossa, József: „Arculati kézikönyvek - A következő generáció” / „Design Guides - Next Generation”, *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 57-59, DOI: <10.33268/Met.2019.5.8> [utolsó belépés: 2026-03-10].
- [4] Zubreczki, Dávid: „A tökéletes illúzió” / „The Perfect Illusion”, *Metszet*, Vol 13 No 1 (2022), pp 20-27, DOI: <10.33268/Met.2022.1.2> [utolsó belépés: 2026-03-10].

ÉPÍTÉS: Kovács-D. Barna (Barna Architects Kft.) | TARTÓSZERKEZET: Horváth Beáta, Böhm Csaba | GÉPÉSZET: Bagó Barnabás | ÉPÜLETVILLOMOSSÁG: Füleki Gábor | KIVITELEZÉS: Tech-Service Industrial Kft.